

Iščemo karantenske in druge gozdu nevarne organizme

Mala zelena smrekova uš (*Elatobium abietinum*)

Nina Šramel, Oddelek za varstvo gozdov,
Gozdarski inštitut Slovenije, (nina.sramel@gozdis.si)

Mala zelena smrekova uš

LATINSKO IME

Elatobium abietinum (Walker, 1849)

RAZŠIRJENOST

Mala zelena smrekova uš je evropska vrsta, ki izvira z območij z naravnim arealom navadne smreke (*Picea abies*). Areal in število gostiteljev uši sta se zelo povečala zaradi sajenja smreke zunaj njenega naravnega areala in vnosa novih vrst smrek v Evropo. S sadikami smreke je bila uš vnesena v večino držav srednje Evrope ter v Ameriko, na Novo Zelandijo in v Avstralijo. V Sloveniji je vrsta že bila najdena, vendar nimamo točnih podatkov o njenem izvoru in razširjenosti.

GOSTITELJI

Primarni gostitelj je navadna smreka (*Picea abies*), na katero napad uši najmanj vpliva. Njeni gostitelji so tudi sitka (*P. sitchensis*), bodeča smreka (*P. pungens*), Engelmanna smreka (*P. engelmannii*) in bela smreka (*P. glauca*), pri katerih se ob napadu pojavi obsežnejša in hitrejša defoliacija (izguba iglic). Ob veliki namnožitvi lahko uši napadejo tudi jelke (*Abies* spp.), sibirski macesen (*Larix sibirica*), zeleni bor (*Pinus strobus*), rdeči bor (*Pinus sylvestris*) in navadno ameriško duglazijo (*Pseudotsuga menziesii*), vendar so posledice napada zanemarljive.

OPIS

Telo odrasle uši je zeleno, mehko, sodčaste oblike, dolgo 1–2 mm in na koncu zadka ima en par cevč (sifonov). Glavo ima ožjo od telesa, z rdečimi očmi in bičastimi antenami. Neodrasli osebki so nimfe, ki so manjša oblika odraslih osebkov (Slika 1) z rumeno-zeleno barvo telesa. Na območjih s hudimi zimami ima uš spolne in nespolne generacije. Spolna generacija, ki vključuje samce in samice, se pojavi septembra in oktobra. Po paritvi samice odložijo 4–5 jajčec posamično na bazo iglic ali poganjkov. Populacija prezimi v obliki jajčeca, saj druge oblike propadejo pri temperaturah pod –7 °C. Aprila se iz jajčec razvijejo nimfe, iz njih pa nekrilate samice, ki se razmnožujejo partenogenetsko (nespolno) in so živorodne (izlegajo nimfe). Številčnost populacije uši je odvisna od hranljivih snovi v iglicah. Populacija uši se povečuje do maja in junija, ko se drevesa prebujajo iz zimskega mirovanja in je v iglicah še ogromno hranljivih snovi. Čez poletje se populacija uši zelo zmanjša, saj se raven hranilnih snovi v iglicah zniža

naravno in zaradi delovanja uši. Posledično se v populaciji pojavijo krilate partenogenetske samice, ki poiščejo nove gostitelje. Jeseni se raven hranljivih snovi poveča, kar vpliva na ponovno rast populacije uši. Zaradi spremembe temperature in dnevno/nočnega cikla se jeseni pojavijo samci in samice spolne generacije.

V območjih, kjer so zime dovolj mile, da uši lahko prezimijo kot odrasli osebki, imajo populacije uši samo nespolne generacije. Tako so v populaciji samo partenogenetske samice in nimajo stadija jajčec. Ker ostanejo aktivne tudi med zimo, so njihove populacije izrazito večje.

Uš se prehranjuje s sesanjem rastlinskega soka iz starejših iglic. Mladih iglic se izogiba zaradi visoke vsebnosti terpenov. Osebki izločajo velike količine mane, na kateri se pogosto razvijejo plesni.

ZNAČILNA ZNAMENJA (SIMPTOMI)

- iglice z rumenimi lisami na mestih vboda
- rumenenje, rjavenje (Slika 2) in prezgodnje odpadanje enoletnih ali starejših iglic (Slika 3),
- prisotne nimfe in odrasli krilati in nekrilati osebki na iglicah in poganjkih,
- velike količine mane,
- plesni na iglicah in poganjkih.

VPLIV

V Evropi mala zelena smrekova uš povzroča škodo predvsem na sitki. Zaradi izgube iglic se lahko ob močnih napadih zmanjša letni prirastek za 20–60 %. Zaradi zaščite mladih iglic v prvih mesecih uš navadno ne povzroči propada dreves, vendar znatno zmanjša njegovo odpornost, kar lahko privede do smrti zaradi drugih vplivov.

MOŽNE ZAMENJAVE

Podobno rumenenje in odpadanje iglic povzročijo rje iz rodu *Chrysomyxa*, ki jih prepoznamo po značilnih trosiščih na iglicah (Slika 4). Na smreki je pogosta zelena smrekova uš (*Sacchiphantes viridis*), ki je večja (2–3 mm) in povzroča šiške (Slika 5).

DODATNE INFORMACIJE

- Portal o varstvu gozdov (www.zdravgozd.si)
- Portal Invazivke (www.invazivke.si)
- Gozdarski inštitut Slovenije (www.gozdis.si)

ČE OPAZITE OPISANE SIMPTOME ALI NAJDETE ŠKODLJIVCA,
obvestite Gozdarski inštitut Slovenije (Oddelek za varstvo gozdov) ali
o najdbi poročajte v spletnem portalu Invazivke oziroma z mobilno aplikacijo Invazivke.

Slika 1: Odrasel nekrilati osebek male zelene smrekove uši (Influentia alPoints, influentiaalpoints.com)

Slika 2: Rumenenje iglic zaradi male zelene smrekove uši (Elizabeth Willhite, USDA Forest Service, Bugwood.org)

Slika 3: Odpadanje iglic zaradi male zelene smrekove uši (Petr Kapitola, Central Institute for Supervising and Testing in Agriculture,

Bugwood.org)

Slika 4: Trosišča rje *Chrysomyxa ledi* na smreki (Petr Kapitola, Central Institute for Supervising and Testing in Agriculture, Bugwood.org)

Slika 5: Prerez šiške zelene smrekove uši (*Sacchiphantes viridis*) (Milan Zubrik, Forest Research Institute - Slovakia, Bugwood.org)

